

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ОРГАНОМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНОЇ РОЗРОБКИ ЩОДО РОЗКРАДАНЬ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ

ORGANIZATION OF THE INTERACTION OF THE CRIMINAL POLICE WITH THE PRE-JUDICIAL INVESTIGATION AUTHORITY IN THE PROCESS OF IMPLEMENTATION OF OPERATIONAL DEVELOPMENT MATERIALS REGARDING EMPLOYMENT OF BUDGET FUNDS THROUGH ABUSE OF THE OFFICIAL POSITION IN THE CONDUCT OF SPECIALIZED INVESTIGATIONS

Шендрик В.В., д.ю.н., професор, Заслужений юрист України,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів
Харківський національний університет внутрішніх справ

Кучеренко В.А., к.ю.н.

Стаття присвячена висвітленню особливостей організації взаємодії кримінальної поліції з органом досудового розслідування в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів шляхом зловживання службовим становищем при проведенні спеціалізованих будівельних робіт. Визначено комплекс слідчих (розшукових) дій, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та інших організаційних заходів, які доцільно проводити в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням. Розкрито особливості організації проведення огляду місця події (місця проведення будівельних робіт). Доведено, що для встановлення і доведення способу вчинення розкрадання бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням доцільно спланувати проведення ряд експертиз: судово-бухгалтерська, будівельно-технічна експертиза, техніко-криміналістична експертиза документів, почеркознавча та ін. Визначено категорії осіб, яких доцільно допитати в процесі доказування фактів розкрадання бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням.

Встановлено, що у ході реалізації матеріалів оперативної розробки, в залежності від змісту матеріалів, що послужили приводом і підставою для початку кримінального провадження слідчому разом з працівником оперативного підрозділу, який розпочав процес реалізації, необхідно: 1) вивчити матеріали оперативної розробки, що послужили приводом і підставою для початку кримінального провадження; 2) попередньо ознайомитися зі структурою будівельної організації, розташуванням будівельних об'єктів, місць зберігання документації, будматеріалів для можливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій і заходів по вилученню необхідних документів, огляду споруджуваних об'єктів тощо; 3) визначити основні заходи, які будуть проводитись спільно, а також роль і задачі які будуть виконуватись оперативним підрозділом та органом досудового розслідування; 4) спланувати участь конкретних спеціалістів, здатних надати необхідну допомогу в проведенні запланованих слідчих (розшукових) діяч та інших заходах.

Ключові слова: взаємодія, реалізація, доказування, докази, кримінальне провадження, слідчі (розшукові) дії, заходи оперативного (ініціативного) пошуку, службова особа.

The article is devoted to highlighting the specifics of the organization of interaction between the criminal police and the pre-trial investigation body in the process of implementing operational development materials regarding embezzlement of budget funds by abuse of official position during specialized construction works. A set of investigative (search) actions, measures of operational (initiative) search and other organizational measures, which are expedient to carry out in the process of implementation of materials of operational development regarding embezzlement of budget funds during the implementation of specialized construction works under the state order, have been determined. The specifics of organizing an inspection of the event site (place of construction work) are disclosed. It has been proven that in order to establish and prove the method of embezzlement of budget funds during the implementation of specialized construction works under the state order, it is advisable to plan a number of examinations: forensic accounting, construction and technical examination, technical and forensic examination of documents, handwriting, etc. The categories of persons who should be interrogated in the process of proving the facts of embezzlement of budget funds during the implementation of specialized construction works under the state order have been defined.

It was established that during the implementation of operational development materials, depending on the content of the materials that served as a reason and basis for the initiation of criminal proceedings, the investigator, together with an employee of the operational unit who started the implementation process, must: 1) study the operational development materials that served as a reason and grounds for initiating criminal proceedings; 2) to familiarize yourself beforehand with the structure of the construction organization, the location of construction objects, storage places for documentation, building materials for the possibility of carrying out separate investigative (search) actions and measures to retrieve the necessary documents, inspecting the objects under construction, etc.; 3) determine the main activities that will be carried out jointly, as well as the role and tasks that will be performed by the operative unit and the pre-trial investigation body; 4) plan the participation of specific specialists capable of providing the necessary assistance in carrying out planned investigative (search) actions and other measures.

Key words: interaction, implementation, proof, evidence, criminal proceedings, investigative (search) actions, operational (initiative) search measures, official.

Постановка проблеми. Вивчення досвіду діяльності правоохоронних органів України, обґрунтований аналіз криміногенних процесів у нашій державі надають підстави вважати, що найбільш поширеними та суспільно небезпечними протиправними діяннями є правопорушення, які вчиняються під час здійснення державних закупівель. Останніми роками сфера державних закупівель все більше привертає увагу організованих злочинних угруповань та корумпованого чиновництва, які почали викорис-

ного збагачення. Стало вже чи не нормою, коли окремі чиновники вступають у відкриту конкуренцію з державою, фактично підмінюючи її [1, с. 162-163].

Як показує практика, основним джерелом інформації про вчинення злочинів у сфері державних закупівель є матеріали, що надходять в підрозділи слідства з підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. В той же час, ефективна реалізація даної інформації не завжди відповідає належним вимогам протидії злочинності і іноді працює «в холосту» [2, с. 101].

Одним із шляхів покращення вказаної діяльності є удосконалення організації взаємодії кримінальної поліції з органом досудового розслідування в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів. Адже результат розкриття злочину, прямо залежить від якості організації взаємодії працівників вказаних підрозділів.

Аналіз дослідження проблеми. Питання реалізації оперативної розробки були предметом дослідження багатьох вчених та фахівців серед яких В.О. Біляєв, В.В. Дараган, В.В. Єфімов, О.В. Захарова, А.А. Конюшков, А.М. Лисенко, В.В. Лисенко, С.В. Обшалов, І.С. Огерук, В.Ю. Первій, М.Б. Саакян, Д.Б. Санакоєв, В.В. Топчий, О.Л. Христов, Ю.А. Чаплинська.

Але у проведених дослідженнях питання організації взаємодії кримінальної поліції з органом досудового розслідування в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів шляхом зловживання службовим становищем при проведенні спеціалізованих будівельних робіт не розглядалися. Тому виникає необхідність дослідження організації взаємодії кримінальної поліції з органом досудового розслідування в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо вказаних кримінальних правопорушень.

Метою статті є визначення особливостей організації взаємодії кримінальної поліції з органом досудового розслідування в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів шляхом зловживання службовим становищем при проведенні спеціалізованих будівельних робіт.

Виклад основного матеріалу. Проблеми оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель мають структурно-дисциплінарні зв'язки з проблемами, які розглядаються іншими галузями науки. З одного боку, зазначену проблему необхідно зарахувати до прикордонних у зв'язку з тим, що вона знаходиться на стику кількох галузей наук. Так, проблеми аналізу стану та тенденцій поширення злочинів у сфері державних закупівель, їх детермінанти та шляхи запобігання цим злочинам досліджуються кримінологічною наукою, проблеми методики розслідування цих злочинів – криміналістичною наукою, проблеми використання в процесі протидії цим злочинам різного роду документів – судовою бухгалтерією. З іншого боку, ця проблема має принципово міждисциплінарний характер з ознаками комплексної, інтегральної проблеми [3, с. 159].

Організація будь-якої соціальної системи, в тому числі і оперативно-розшукової діяльності, є складним явищем, що має статистичну і динамічну сторони. Поняття організації характеризує і міра впорядкованості системи загалом, зокрема, стійкість і постійність взаємозв'язків її елементів, і її форму, і діяльність, направлену на підтримку стабільності і розвитку її організаційних форм [4, с. 64].

Організаційний аспект реалізації пов'язаний з можливістю створення постійних і тимчасових структур, які забезпечували б координацію та взаємодію працівників оперативних підрозділів, що проводять оперативну розробку з посадовими особами, до обов'язків яких входить здійснення кримінально-процесуальних повноважень [5, с. 144].

Аналіз наукових праць показав, що найбільш поширеними формами взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції при реалізації матеріалів оперативної розробки по злочинах у сфері державних закупівель є:

- спільний аналіз та оцінка матеріалів оперативної розробки;
- взаємні консультації;
- розробка плану заходів з реалізації матеріалів ОРС;
- спільна участь у проведенні слідчих (розшукових) дій [5].

Реалізація матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням здійснюється відповідно до розробленого плану реалізації, в якому визначається перелік узгоджених слідчих та інших процесуальних дій, заходів оперативного (ініціативного) пошуку, організаційних та інших заходів. При цьому важливе значення для реалізації матеріалів оперативної розробки має визначення оптимального порядку здійснення вищевказаних дій.

Грунтуючись на результатах вивчення практики розслідування кримінальних проваджень щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням, в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки найбільш доцільним вбачається проведення наступного комплексу слідчих (розшукових) дій, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та інших організаційних заходів:

- вилучення у ході тимчасового доступу до речей та документів (обшуків) документів, що містять відомості про факти завищення обсягів і (або) вартості виконаних будівельних робіт (проектно-кошторисна документація, акти, довідки, наряди тощо);

- огляд і дослідження вилучених документів на предмет встановлення матеріальних слідів злочину, що підтверджують розкрадання, здійснене даним способом;

- контрольний обмір із залученням спеціалістів з метою визначення фактично виконаних обсягів будівельних робіт;

- призначення і проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, що знаходяться у підзвіті матеріально відповідальних осіб, з метою перевірки витрати використаних матеріалів при будівництві об'єкта;

- призначення і проведення перевірки (ревізії) окремих питань фінансово-господарської діяльності будівельної організації, пов'язаних з виконанням будівельно-монтажних та інших видів робіт на об'єкті;

- огляд місця проведення будівельних робіт слідчим та оперативним працівником із застосуванням науково-технічних засобів з залученням відповідного спеціаліста;

- призначення і проведення техніко-криміналістичної експертизи документів, почеркознавчої, економічної, будівельно-технічної та інших видів експертиз при необхідності;

- допити певних категорій працівників і фахівців з метою встановлення способу вчинення розкрадання;

- проведення негласних слідчих (розшукових) дій та заходів оперативного (ініціативного) пошуку, спрямованих на встановлення осіб, причетних до скоєння розкрадань, проведення будівельних робіт і оформлення відповідних документів; виявлення самих документів, що відображають факт виконання будівельних робіт, списання будівельних матеріалів, які містять сліди злочину; виявлення місць використання викрадених будівельних матеріалів (конкретних будівельних об'єктів, де вони застосовані) тощо.

Як показали результати дослідження, процес реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням включає, як правило, огляд місця події (місця проведення будівельних робіт), який, на нашу думку, слід проводити відразу після інвентаризації та контрольних обмірів (в цьому випадку в розпорядженні слідчого та оперативного працівника вже є певні фактичні дані).

Метою огляду об'єкту будівництва є встановлення безпосередньо слідчим або працівником підрозділу кримінальної поліції фізичних обсягів виконаних робіт, їх видів, з'ясування питань про використання будівельних матеріалів на об'єкті та їх наявності, рівні готовності об'єкта, визначення окремих якісних характеристик виконаних

робіт (чи проводилася утеплення, шпаклівка, ґрунтовка, підготовчі роботи), аналіз технологічно нескладних способів виконання робіт (чи використовувалися механізми для риття котлованів, траншей, укладання труб, або ці роботи очевидно виконані вручну), перевірка умов зберігання будівельних матеріалів, стану машин і механізмів, якості охорони об'єкту та пропускового режиму тощо.

Огляд об'єкта будівництва доцільно проводити в наступних випадках:

- при завищенні фізичних обсягів на невеликій кількості об'єктів;
- при наявності відомостей про списання матеріалів, фактично не використаних в будівельних роботах;
- при доведенні неможливості виконання робіт, включених в акти їх приймання;
- при наявності даних про заміну будівельних матеріалів більш дешевими;
- при перевірці версій зацікавлених осіб.

Необхідно відзначити, що огляд об'єктів будівництва вимагає певних знань в області технології проведення будівельних робіт, тому його доцільно проводити за участю відповідних спеціалістів, в якості яких можуть залучатися працівники будівельних організацій, Державної інспекції архітектури та містобудування України, судово-експертних установ тощо. При цьому слід передбачити використання технічних засобів (фото-, відеофіксації), що дозволяють зафіксувати обсяги і види виконаних робіт на момент огляду, а також вимірювальних інструментів (рулетка, далекомір, геодезичний інструмент та ін.). Безпосередньо в процесі огляду об'єкту будівництва може бути проведено контрольний обмір за участю представників замовника та/або підрядника.

Перед проведенням огляду доцільно вивчити наявні у справі документи, на підставі яких ведеться будівництво і в яких вже зафіксовані обсяги виконаних будівельних робіт (проектно-кошторисна документація, акти виконаних робіт, довідки про вартість виконаних робіт, акти на приховані роботи, дефектні акти тощо). У ході огляду слідчий або оперативний працівник фіксує отримані фактичні дані з метою подальшого порівняння з наявними документами і виявлення відхилень від проекту, розбіжностей з обліковими даними в документах. В процесі проведення огляду допомога спеціаліста може також знадобитися, щоб технічно правильно відобразити виявлені фактичні дані в протоколі огляду місця події або для правильного відображення записів у протоколі огляду спеціальною термінологією.

Для встановлення і доведення способу вчинення розкрадання бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням може бути призначено і проведено ряд експертиз: судово-бухгалтерська, будівельно-технічна експертиза, техніко-криміналістична експертиза документів, почеркознавча та ін.

Головними завданнями судово-бухгалтерської експертизи є встановлення документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і коштів, періоду та місця їх утворення, а також розміру завданої матеріальної шкоди; правильності документального оформлення операцій із приймання, зберігання, реалізації товарно-матеріальних цінностей і руху коштів; відповідності відображення в бухгалтерському обліку фінансово-господарських операцій вимогам чинних нормативних актів із бухгалтерського обліку і звітності; кола осіб, на яких покладено обов'язок забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів із бухгалтерського обліку й контролю; документальної обґрунтованості списання сировини, матеріалів, готової продукції й товарів; правильності визначення оподаткованого прибутку (доходу) підприємств різних форм власності та вирахування розмірів податків; документальної обґрунтованості вимог позивача й заперечень відпові-

дача в частині, яка стосується ціни позову (зустрічного позову); встановлення недоліків в організації бухгалтерського обліку та контролю, які сприяли або могли сприяти завданню матеріальної шкоди або перешкождали її своєчасному виявленню [7, с. 174].

Будівельно-технічна експертиза дає можливість визначити відповідність виконаних робіт з діючими будівельними нормами і правилами, з'ясувати правильність складання проектно-кошторисної документації, встановити фактичний обсяг і вартість виконаних будівельних робіт, порушення при прийманні об'єкта в експлуатацію, обґрунтованість застосування норм і розцінок на окремі види будівельних робіт, фактичні витрати будівельних матеріалів, недоліки в технічній документації, організації будівельних робіт, які сприяли вчиненню розкрадань та ін.

Підвидами будівельно-технічної експертизи є дослідження відповідності проектно-кошторисної документації нормам та визначення обсягів і вартості будівельних робіт [8, с. 115].

Об'єктами дослідження будівельно-технічної експертизи в разі визначення вартості будівництва із залученням бюджетних коштів охорони здоров'я є виявлення помилок і порушень діючого порядку визначення вартості будівельних робіт (завищення фізичного обсягу в явному виді, завищення робіт у прихованому виді, неправильне застосування норм РЕКН і РЕКН-р, завищення одиночних розцінок, порушення загального порядку визначення вартості, порушення порядку обліку і звітності тощо [9, с. 351].

За допомогою техніко-криміналістичної експертизи документів можна з'ясувати конкретні способи підробки документів, що використовуються при здійсненні розкрадання.

Почеркознавча експертиза спрямована на встановлення конкретних виконавців, які підписували документи на виконання будівельних робіт, отримання заробітної плати та ін.

У процесі здійснення реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням істотне значення мають показання свідків, очевидців та інших учасників процесу, які дозволяють встановлювати завищення обсягів і (або) вартості виконаних робіт. Показання свідків виступають одним із засобів перевірки та закріплення доказів, що видобуваються в ході аналітичної роботи слідчого і оперативних працівників по виявленню ознак розкрадань, що містяться в будівельній та іншій документації. Тому, у ході реалізації матеріалів оперативної розробки, поряд із запланованими заходами по дослідженню документів і об'єкта будівництва слід визначити коло осіб, які підлягають допиту. При визначенні таких осіб слідчому у першу чергу доцільно вивчити надані на реалізацію матеріали оперативної розробки, а також проконсультуватись з оперативним працівником, який здійснював оперативну розробку фігурантів.

У справах про розкрадання бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням свідків доцільно розділити на кілька груп за ознакою можливої їх обізнаності:

- особи, які проводили перевірки і виявили порушення, пов'язані із завищенням обсягів та (або) вартості робіт. У ході їх допитів можуть бути з'ясовані такі обставини: порядок організації роботи в будівельній організації; система обліку і зберігання матеріальних цінностей, ведення бухгалтерського обліку, відображення фінансово-господарських операцій; основні нормативні акти, що регламентують роботу будівельної організації; конкретні порушення, допущені винними особами; розмір виявленого збитку, заподіяного в результаті вчиненого розкрадання тощо;

- особи, які безпосередньо проводили роботи на об'єкті будівництва: працівники підрядних і субпідрядних організацій (робочі, водії, екскаваторники, зварювальники, маля-

рі, шпукатури та ін.). В ході їх допитів з'ясовують: чи виконувались роботи, зазначені в актах приймання та нарядах; чи відповідає складність робіт і кваліфікація робітників дійсності; чи не відбувалася заміна будівельних матеріалів на більш дешеві; які види робіт виконувалися вручну, а які – механізованим способом; чи всі особи, зазначені в нарядах, працювали на об'єкті, чи не було підставних осіб тощо;

– особи, які становлять облікові документи і безпосередньо керували будівельними роботами (виконавці робіт, бригадири, майстри та ін.). В ході їх допитів з'ясовують організацію будівельних робіт на підприємстві; систему обліку та зберігання будівельних матеріалів, порядок його ведення, списання окремих матеріалів; причини порушень, встановлених у ході перевірок (ревізій). Необхідно мати на увазі, що зазначені особи часто знаходяться в безпосередній зв'язку з учасниками розкрадань, а іноді і самі виступають організаторами злочинних груп, тому добре обізнані про факти і способи скоєних розкрадань, мають певну зацікавленість у справі. Ці та інші обставини слід враховувати при обранні тактики їх допитів;

– працівники відділу кадрів будівельної організації з питань працевлаштування окремих категорій працівників, порядку оформлення та звільнення з роботи, періоду роботи, відповідності кваліфікації прийнятого працівника видам виконаних робіт тощо;

– особи з числа працівників бухгалтерії і виробничо-технічних відділів будівельних організацій, уповноважені на здійснення внутрішньогосподарського контролю з питань правильності та своєчасності подання звітно-облікових документів; порядку нарахування і видачі заробітної плати окремим категоріям працівників; стану і ведення бухгалтерського обліку, обліку та зберігання будівельних матеріалів, своєчасності проведення інвентаризацій; стану загального контролю за виробництвом, розрахунків із замовниками, проектувальниками і субпідрядними організаціями тощо;

– проектувальники об'єкта, особи, які здійснюють авторський нагляд за проектом, що проводили експерти-

зу проектно-кошторисної документації. За допомогою їх допитів встановлюється: чи допускалися відхилення від проекту; чи вносилися зміни в проектно-кошторисну документацію за період будівництва об'єкта; чи проводилися додаткові експертизи проекту, чи було завищення обсягів і (або) вартості виконаних робіт; які заходи приймалися у разі допущення порушень до підрядної організації і конкретних винних осіб, які їх допустили;

– представники замовника, особи, які здійснюють технічний нагляд та нагляд за будівництвом об'єкта, які беруть участь в складанні і візуванні документів з приймання виконаних робіт і їх оплати. У ході їх допитів з'ясовується: яким чином проводилася перевірка обсягів виконаних робіт; чи проводилася перевірка на різних етапах робіт; яким чином проводилася перевірка прихованих видів робіт; чи проводилися вибіркові обміри виконаних робіт; чи допускалися факти завищення обсягів і (або) вартості робіт, відхилення від затвердженого проекту тощо.

Підсумовуючи викладене, можна дійти до **висновку**, що у ході реалізації матеріалів оперативної розробки, в залежності від змісту матеріалів, що послужили приводом і підставою для початку кримінального провадження слідчому разом з працівником оперативного підрозділу, який розпочав процес реалізації, необхідно: 1) вивчити матеріали оперативної розробки, що послужили приводом і підставою для початку кримінального провадження; 2) попередньо ознайомитися зі структурою будівельної організації, розташуванням будівельних об'єктів, місць зберігання документації, будматеріалів для можливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій і заходів по вилученню необхідних документів, огляду споруджуваних об'єктів тощо; 3) визначити основні заходи, які будуть проводитись спільно, а також роль і задачі які будуть виконуватись оперативним підрозділом та органом досудового розслідування; 4) спланувати участь конкретних спеціалістів, здатних надати необхідну допомогу в проведенні запланованих слідчих (розшукових) дій та інших заходах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Darahan V., Shynkevych A. Theoretical and methodological fundamentals in formation of economic security in the field of public procurement. Scientific journal *"Philosophy, Economics and Law Review"*. Volume 2, no. 1, 2022. p. 161-174.
2. Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2015. 258 с.
3. Legal science and education in Ukraine and EU countries: a paradigm shift : Collective monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2021. 488 p.
4. Душейко Г.О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації в стадії порушення кримінальної справи : дис. ... канд. юрид. наук : 21.07.04. Харків : ХНУВС, 2001. 271 с.
5. Богуславський М.Г. Організація і тактика оперативної розробки організованих злочинних груп корисливо-насильницького спрямування (за матеріалами підрозділів ГУБОЗ МВС України) : дис. ... кандидата юрид. наук : 21. 07. 04 / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2007. 237 с.
6. Сфімов В.В., Дараган В. В., Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 205 с.
7. Запотоцький А.П. Особливості призначення судових експертів під час установлення обставин, які мають значення в процесі розслідування злочинів у сфері будівництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 173-177.
8. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта. навч. посіб.; авт.-уклад: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Х. : Право, 2016. 928 с.
9. Корзілов В.Ю. Спрощений метод розрахунків суми завищення вартості будівельних робіт як метод експертних досліджень у практичній діяльності Кримського НДІСЕ. *Криміналістика і судова експертиза* : Міжвідомчий науково-методичний збірник; відп. ред. І. І. Ємельянова. К. : Міністерство юстиції України, 2014. Вип. 59. С. 347–357.